

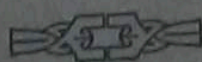
ИЛИНДЕН

1903 – 1921

Сборник в памет на големото
македонско вжзстание

ИЗДАВА
МАКЕДОНСКОТО СТУДЕНТСКО ДРУЖЕСТВО

„ВАРДАР“

СОФИЯ — ПЕЧАТНИЦА П. ГЛУШКОВ — 1921.

СБОРНИК ИЛИНДЕН

1903 — 1921.

В ПАМЕТ НА ГОЛЕМОТО МАКЕДОНСКО ВЪЗСТАНИЕ

ИЗДАВА
МАКЕДОНСКОТО СТУДЕНТСКО ДРУЖЕСТВО
„ВАРДАР“

Тоз, който падне в бой за свобода,
Той не умира: него жалеят
Земя и небо, звер и природа,
И певци песни за него пеят.

Хр. Ботйов.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА

Великите сенки¹⁾

На днешния празник ние бихме желали да призовем лика на всички, които приготвиха и създадоха подвига на 1903 год.; но голем, без мерка е незнайния им брой, и само поета ще може да възпее тяхната безименна слава.

А тия, имената на които най-громко звучаха, не са помежду ни. Един подир друг паднаха от вражески куршум. Гоце Делчев, Даме Груев, Борис Сарафов, Пере Тошев. Към тях отива сега неотразимо моята мисъл и образа им е пред очите ми.

Делчев бе един праведник — с кама в пояса. Легендата го представлява като една бесна хала — и наистина, никой не бе равен нему по смелост — но в неговата природа преобладаваше мечтателността. По призвание той бе роден за апостол. Такъв бе и по мисъл. Всички угнетения будеха бунт в душата му; всички крайни бленове за преустройство на обществото му изкушаваха ума. Една безспирна струя от разностранен идеализъм бликаше в него. Но това чедо на Кукуш бе разбрало, че преди всички идеали върви тоя идеал: да бъдеш член на една свободна народност в една свободна земя. И без да одуши в себе си социалните пориви, той бе в Македония революционер като българин.

Делчев и Груев беха близки сътрудници, но нямаха прилика помежду си. Груев бе жив и ясен ум, с остър усет за действителността, чевръст в своето слово, със много гъвкав похват за практическа работа. Неговата агитаторска способност бе безподобна. Беседите му блестеха със здрав смисъл и хумор. Никой не е влиял с ума си колкото него. Само така се обяснява необикновеното влияние на тоя революционер — който не бе войвода.

Споменът от Борис Сарафов е толкова жив, че за него нема нужда от много думи. Неговата личност беше е и сега легендарна. Не само в Македония, но и в всички български земи, в цяла Европа, дори в Америка, името му се носеше при живе с громка гласност, а след смъртта му, остана

¹⁾ Изъ „Вестник на вестниците“, издаден по случай 15 годишнината на Илинденското възстание.

като героическо олицетворение на македонската революция. Сарафов наистина имаше всичко, за да представлява с блесък едно народно уважение. Беше човек с могъщ темперамент; беше създаден, за да води хора и маси; беше, освен туй, надарен с тая редка Божия дарба: да се нрави с своята пленителна съобщителност, с жизнерадостта на своя дух, с голяв вид на смела и красива храброст, която личеше в него и неотразимо действуваше на всички. „Човек со звезда“, казваха за него в Македония, т. е. човек предопределен за да командува. Това е най-верното обяснение за популярността на Сарафова — популярност изключителна, която направи смъртта му всенароден траур и събра подир ковчегата му целата столица.

Перо Тошев е, между най-големите македонски дейци най-неизвестния. Той живя в самота и умре незабелязано. Неговият тих и меланхоличен образ е, обаче, пълнен с редко и скъпоценно очарование. У никогой от съратниците му вътрешния живот не бе тъй чист, съсредоточен и изобилен с нравствено богатство, както у него. Руската литература бе упражнила върху му много силно влияние, но и в основа той имаше всичките черти на една хубава славянска душа: доброта, нежност, вкус към съзерцателен живот. А заедно с това — като истински славянин — и един утенък на безволие, който спазваше неговото дело и ограничи влиянието му само в духовните сфери на македонското движение.

Тия четири образа не са всичко, което е дала революционна Македония. И между умрелите и между живите има големи фигури, които ще смятат историка. Но нашата идея не бе да дадем една пълна галерия на портрети от македонското дело, а да възкръсим за миг спомена за най-великите негови труженици.
